

ԵՐԱԺԺԻՇՏ



Երևանի Կոմիտասի անվան
պետական կոնսերվատորիա
Yerevan Komitas
State Conservatory
Ереванская государственная
консерватория им.Комитаса

Լույս է տեսել ISSN 1829-0469 թղթային տարբերակը 2005թ. դեկտեմբերի 25-ից (232)

#4 ապրիլ 2025



ՀԱՅՈՑ
ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
110-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ԵՊԿ ռեկտորապր, դասախոսները, աշխատակիցները և ուսանողներն ապրիլի 24-ին այցելեցին Ծիծեռնակաբերդ և ծաղիկներ խոնարհելով իրենց հարգանքի փութը մարտիցեցին Հայոց Ցեղասպանության զոհերի հիշատակին:



ԵՊԿ ռեկտորի պաշտոնակատար՝ Ծովինար Մովսիսյանը, աշխատակիցները, դասախոսները և ուսանողները Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիրում

Կոնսերվատորիայի 2024-2025 ուսումնական տարվա հաշվերու համերգին



Դանիել Դանիելյան, Ծովինար Մովսիսյան, Նարայի Գալստյան, Դավիթ Դադարյան

8

Непростая “Простая мелодия” Михаила Кокжаева (интервью С. Азнаурян с М. Кокжаевыми)



Авторский концерт Михаила Кокжаева в центре “Гафесчян”, 8 июня 2024

7

Համաշխարհային պրեմիերա՝ Երևանում. քեմ բարձրացավ Լորիս Ճգնավորյանի «Ռուսրամ և Ջոհրար» ինքնավարի օպերան



Տեսարան Լորիս Ճգնավորյանի «Ռուսրամ և Ջոհրար» օպերայից

5

Հայերը երաժիշտ են ծնվում, պարսիկները՝ բանաստեղծ. Լորիս Ճգնավորյանը՝ Հայաստան վերադարձի, «Ռուսրամ և Ջոհրար» օպերայի առաջին բեմադրության մասին



Լորիս Ճգնավորյան

4

== АРМЯНСКИЙ РОД ВАРТО В ЕВРОПЕ ==

В годы Геноцида армян в провинции Шрнак проживал многочисленный армянский род, который по имени своего главы Вардана назывался Варто. Этим людям удалось спастись от погромов и найти убежище в горах. Затем эта группа армян, изолировавшись от всего мира, начинает в неопи- сываемых условиях вести борьбу за свое существование, длив- шуюся несколько десятилетий. За это время инстинкт само- сохранения побуждает их к нарушению христианского запрета, и они вынужденно заключают вну- триобщинные браки. В то же время члены рода были очень религиозными христианами. Как известно, членом рода Варто является также вдова Гранта Динка Ракель Динк. Во время част- ной беседы с нами в мае 2009г. в Стамбуле мы спросили у нее о противоречии между внутри- общинными браками и христианским запретом. В ответ она привела слова Апостола Павла, со- гласно которому вынужденно совершенный грех не считается грехом. Затем, добавив, что при заключении браков между кровными родст- венниками велика вероятность болезней, Ракель Динк сказала: «В нашем роду больных или ум- ственно отсталых людей нет, и это мы считаем Божиим даром и знаком того, что наш вынужденный грех не считался таковым». О существовании выжившего невероятным обра- зом рода Варто в армянской общине Стамбула узнают только в конце 1960-х гг., и усилиями Константинопольского патриарха того времени Шнорка Галустяна и служителя Армянской Евангелической церкви преподобного Гранта Гюзеляна сначала дети школьного возраста, за- тем весь род переезжает в Стамбул. Конечно, эта инициатива армянских священнослужителей встретила жесткую реакцию турецких спецслужб, которые всячески пытались помешать возрождению «осколков» спасшегося армянства. Как бы то ни было, пожив в Стамбуле около десяти лет, род Варто решает мигрировать в Европу, и сегодня в Турции остался лишь один представитель этого рода – Ракель Динк. Следует признать, что многие подро- бности истории рода Варто все еще не освещены, а об их нынешнем положении в Европе сведений почти нет. В этом плане весьма примечательна напечатанная в январе 2011г. статья журналиста армянского происхождения турецкой газеты «Hurriyet Daily News» Верджихана Зифлиоглу, в кото- рой он рассказывает о нынешнем положении рода Варто в Европе. Как отмечает Верджихан, недавно в Марселе он при- мерно неделю гостил у разных представителей рода Варто, беседовал с пожилыми и молодыми «wartoevtsami», в резуль- тате чего написал интересную статью, перевод которой мы представляем с некоторыми сокращениями. Члены некогда самого большого рода юго-восточной Анатолии – Варто (арм. – Вардан, курд. – Варто) – уже в Марселе и Брюсселе. Сегодня в Европе их всего 1200 человек, используемые языки – курдский и турецкий. Из рода Варто в Турции осталась только Ракель Динк. Ее отец, Сиамент ага, имел тысячи гек- таров земли в провинциях Силопи и Джизре (Шрнак). Этот род в конце 1960-х гг. по инициативе 82-го армянского пат- риарха Турции Шнорка Галустяна постепенно перебрался в Стамбул. Среди переехавших были также Ракель Динк и ее

отец, Сиамент ага. Он, как и остальные члены рода, не смог продать свои земли в Шрнаке, вынужден был оставить их и переехать в Стамбул. Через несколько лет после переезда многочисленный род Варто пытался перебраться в Со- ветскую Армению, однако позже, в середине 1980-х гг., эмиг- рировал в Марсель (Франция) и Брюссель (Бельгия). Как в Шрнаке, так и в Марселе около 500 членов рода живут ком- пактно в основанных ими же трех пригородах. Выросшие

жили бы в изоляции». Ялыч также отмечает, что до этого у них не было даже свидетельства, удостоверяющего лич- ность, и они сами точно не знали свой возраст.

«Позже свидетельства, удостоверяющие личность, дали только мужчинам нашего рода – для воинской проверки». Другой родственник Ракель Динк, Самвел Ягыр, добавляет: «Сразу после налаживания связи с патриаршеством они за- хотели дать образование своим детям и переехать в Стамбул.

Я был в первой группе этих людей, а Ракель – во второй. Однако возникла одна юридическая про- блема: вмешались силы безопасности, когда уз- нали, что детей рода начали в массовом порядке водить из Шрнака в Стамбул. Но вопрос, хоть и с трудом, но разрешился». Ягыр отмечает, что старшие члены рода собрались и общими силами приняли решение- оставить свои земли в Шрнаке и переехать: до 1977г. род целиком перебрался в Стамбул. Члены рода компактно проживали в стамбульском квартале Шишли, где было много армян. Неудобства остались в прошлом, Армян- ское патриаршество взяло род под свое покрови- тельство, однако старейшины Варто опять при- нимают решение поменять свое место житель- ства и в 1978г. отправляют одну группу в Совет- скую Армению, чтобы изучить ситуацию. Однако эта группа, вернувшись в Турцию, сообщает, что из-за коммунизма жить в Советской Армении не так уж удобно. Ягыр представляет причины на- чавшейся в середине 1980-х гг. миграции рода во Францию и Бельгию следующим образом. «Один юноша из нашего рода во время военного пере- ворта 1980г. был участником этих событий и затем сбежал во Францию. Когда кто-либо из нас находится в опасности, мы все сплываемся во-

круг него. Мы можем назвать эти инстинктом сохранения идентичности. Тем не менее старейшины рода опять собра- лись и разработали программы новой миграции и вновь пустились в дорогу. Двумя группами, в различных направле- ниях дошли до Марселя и Брюсселя. Сегодня, хоть и мы живем в разных странах, тем не менее мы опять вместе и осведомлены друг о друге». Представитель более молодого поколения рода Каро Ялыч (37 лет) – единственный из Варто, занимающийся политикой: несколько лет назад он стал член- ном партии президента Франции Николя Саркози и вошел в политику. Сколь бы этот род ни был далеко от Турции, все равно продолжает сохранять крепкие связи с Ракель Динк. Именно благодаря молодому родственнику Ракель Динк Каро Ялычу во Франции буду организованы ряд мероприя- тий, посвященных памяти Гранта Динка, и одна из улиц в Марселе будет названа его именем. На вопрос, может ли род Варто начать новую волну миграции, Паргев Ялыч дает сле- дующий ответ: «Во Франции и Бельгии у нас проблем нет, однако наши сердца с Арменией. Как знать, может, все мы решим и вместе мигрируем в Армению».

ТИГРАН АВАКЯН
кандидат политехнических наук

== ՀԵՏԱՔՐՔԻՐ ՓԱՍՏԵՐ



Որմանակար Տրապիզոնի Կայմակլի վանքի հայկական եկեղեցուն

Տրապիզոնում հայկական համայնքը գոյություն է ունեցել դեռևս VII դարում: XIII-XIV դդ. մոնղոլների արշավանքների ժա- մանակ Անիից այստեղ են փախել բազմաթիվ հայ քնտանիքներ: Սուրբ Ամենափրկիչ վանքի (Կայմակլի վանք) հիմնադրման և ծագման ստույգ տարեթիվը պարզ չէ: Համակլիի ամե- նահին կառույցը թվագրվում է 1424 թ.: 1461 թ. այն թալանվել և ավերվել է թուրքերի կողմից: XVI դարում վերակառուցված վանքը դարձել է



Հրեշտակներ և Սրբեր, որմանակար Կայմակլի վանքի Սուրբ Ամենափրկիչ եկեղեցուն, Տրապիզոն

պատրաստված էր միայն կաթնասնոթերից: Նա հաստատել է վանքի սեփականու-թյունը՝ շրջակա հողերի նկատմամբ, և այդ վայրը կոչել թուրքերեն «Kaymaklı»/Կայմակլի/, որը նշանակում է՝ Սերուցքային:

Հայտնի է, որ Տրապիզոնից գրեթե ոչ մի հայ չի վերադարձել Հայոց ցեղասպանությունը:

հ ա յ կ ա կ ա ն ձ ե ո ա գ ռ ե ի կ ե ն տրոն: Վանքը սկզբնապես ներա- լույն էր եկեղեցի (Սուրբ Ամենափր- կիչ), զանգակա- տուն՝ հյուսիս-արե- մտյան անկյունում և փոքրիկ մատուռ՝ հարավ-արևելյան անկյունում:

Ասում են, որ օս- մանյան սուլթան Մուրադ III-ը վա- նքում ճաշ է կերել, որը պատրաստված էր միայն կաթնասնոթերից: Նա հաստատել է վանքի սեփականու-թյունը՝ շրջակա հողերի նկատմամբ, և այդ վայրը կոչել թուրքերեն «Kaymaklı»/Կայմակլի/, որը նշանակում է՝ Սերուցքային:

Հայտնի է, որ Տրապիզոնից գրեթե ոչ մի հայ չի վերադարձել Հայոց ցեղասպանությունը:

ՄԻ ՆԿԱՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Կոմիտաս Վարդապետը
Եպիսկոպոս
Գարեգին Սուրունեանի
հետ՝
Գրիգոր Տուրետրոյուն
նվիրված
Հուշարձան – Կոթողի մոտ,
Լոռու մարզ, Սանահինի
վանական համալիր,
1901 թ.



NOR HARATCH

Journal trihebdomadaire en langue arménienne

ԵՐԱՄԻՇՏ

Շաբաթ
Ապրիլ 12
2025
Samedi
12 Avril

Téléphone: 07 66 93 15 75
contact@norharatch.com
www.norharatch.com
ԵՐԿՕՐԾԱ ԹԵՐԹ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԾՐՋԱՆ – ԾԱՐԱՆԹՈՆ-ԼԸ-ՓՈՆ

«ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»՝ ՀԱՅՈՅ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 110-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻԳԻ ՀԱՄԱԾԻՐԻՆ ՄԷՋ

Փարիզեան շրջանի Շարանթոն-լը-Փոն համայնքին մէջ, Ապրիլ 7-16, կազմակերպուած են «Մշակութային ճամբորդութիւն դէպի Հայաստան» խորագրեալ ձեռնարկները՝ Հայոց ցեղասպանութեան 110-րդ տարելիցի համաձիրին մէջ:

Ապրիլ 7-ի երեկոյեան տեղի ունեցաւ սոյն մշակութային ձեռնարկներու բացման հանդիսաւոր արարողութիւնը: Ելոյթներ ունեցան Շարանթոն-լը-Փոնի քաղաքապետ Հերվէ Ժիքէլ, Հայաստանի դեսպանութեան երկրորդ քարտուղար Շիրազ Յովակիմեան եւ «ARTMONDIA» կազմակերպութեան նախագահ Անուշ Տուրեան-Ջորաշեան, որ նաեւ այս նախաձեռնութեան հեղինակն է:

Իր ելոյթին Շիրազ Յովակիմեան շնորհակալութիւն յայտնեց քաղաքապետին՝ բերած ներուշիւն եւ այսպէսով Հայաստանին ու հայ ժողովուրդին աջակցութեան եւ բարեկամութեան ուղերձ լղելուն համար: Ան ընդգծեց, թէ համեմատաբար փոքրաթիւ հայկական համայնք ունեցող Շարանթոն-լը-Փոնի մէջ Հայաստանի նուիրուած օրերու կազմակերպումը երկու երկիրներու միջեւ առկայ առանձնապատուկ յարաբերութիւններու եւ ընդհանուր արժէքներու վրայ հիմնուած բարեկամութեան ակնառու դրսեւորումներէն է:

Բացման պաշտօնական հանդիսութեան յաջորդեց



Ֆրանսահայ երգիչ եւ դուդուկահար Լեւոն Նոզեանի, Մարսիլիոյ երաժշտանոցի դասախօս, դաշնակահար Ժան-Փաք Պետիկեանի եւ պարուհի Շուշան Ակունեանի կատարողութեամբ համերգ-ներկայացումը:

Նշենք, թէ յաջորդող օրերուն այցելուներուն պիտի ներկայացուին հայկական գորգագործութիւնը, երաժշտական ու պարային արուեստները, հայկական խոհանոցը: Տեղի պիտի ունենան Հայաստանի նուիրուած գիրքերու շնորհահանդէսներ, կը ցուցադրուին նաեւ ժանսեմի կտաւները:

ԿՐԸՆՈՂԸ

«ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏԻ ԴՈՒՍՏՐ»՝ ԱՆՆԱ ԻԶՄԱՅԻԼԵԱՆԻ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՎ ՀԱՄԵՄՈՒԱԾ ՀԱՄԵՐԳԸ

Մարտ 29-ի երեկոյեան, Կրընոպլի « La Maison de la Vie Associative et Citoyenne (MVAC) »-ի երդիքին տակ տեղի ունեցաւ երգչուհի Աննա Իզմայիլեանի (*) արցախեան պատմունքով համեմուած համերգը, որ կը կրէր «Ստեփանակերտի դուստրը» խորագիրը: Ձեռնարկը կազմակերպած էր « Arménie échange et promotion » ընկերակցութիւնը, գլխաւորութեամբ նախագահուհի Գաթրին Փունարճեանի:

Հանդիսութեան ներկայ էին Կրընոպլի հոգեւոր հովիւ Բաբգէն քահանայ Ստեփանեան, Վալանտին, Կրընոպլէն եւ շրջանէն բազմաթիւ հայ եւ օտար հանդիսականներ:

Գաթրին Փունարճեան ողջունելէ ետք հանդիսականները ներկայացուց երգչուհին եւ աւուր ընկերակցող երկու երաժիշտները՝ Սերժ Կարսեան (թաւ) Կրընոպլէն եւ Միքայէլ Փափազեան (քեմանչա) Իսիլ-Մուլինոյէն:

Պատաստին վրայ սրբուհեացան արցախեան պատմական դրուագներ՝ երկարամեայ պատերազմներ, բազմահազար հայորդիներու կորուստը, հայոց յաղթանակը, 2023-ին Ազերպայճանի կողմէ գործադրուած ոճիրները, Արցախի անմեղ բնակչութեան ըռնի տեղահանումը՝ իր պապեանական հողերէն: Տիկին Փունարճեան ֆրանսերէնով կը ներկայացնէր ղէպքերուն պատումները: Իւրաքանչիւր դրուագէն ետք, խորապէս յուզուած երգչուհիին կատարողութեամբ հնչեցին հայկական աւանդական երգեր՝ «Տըլէ եաման», «Արցախի հորովելը», «Կիլիկիա», «Տէր ողորմեա՛»....:

Հանդիսականները բուռն ծափահարութիւններով եւ զարնանային գեղեցիկ ծաղիկներով իրենց գնահատանքը յայտնեցին Արցախի սոխակին: Տեղին է խորին շնորհակալութիւն յայտնել Գաթրին Փունարճեանին եւ երեկոյթի կազմակերպման աջակցող յանձնախումբին:

Նշենք, թէ սոյն բացառիկ համերգը պիտի կրկնուի Ապրիլ 26-ին, Կրընոպլի Հայ առաքելական Սուրբ Գաբրիէլ Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ մէջ:

ՇԱՔԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ■

(*) Anna.Izmayilyan@gmail.com

ՀԵՏԱՐՐԲԻՐ ՓԱՍՏԵՐ

✓ Ապրիլի 10-ին, ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գործադիր խորհրդի 221-րդ նստաշրջանի շրջանակներում, անդամ երկրների միաձայն որոշմամբ XII դարի հայ մեծ մտածող, գիտնական, օրենսդիր, առակագիր եւ մանկավարժ Մխիթար Գոշի «Գիրք Դատաստանի» («Դատաստանագիրք Հայոց») աշխատությունը գրանցվել է Աշխարհի հիշողության միջազգային ռեգիստրում (Memory of the World Register): Հայտը մշակվել էր Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտի կողմից: Աշխարհի հիշողության միջազգային ռեգիստրը փաստագրական ժառանգության ցանկ է, որտեղ ներառված են մարդկության համար բացառիկ կարևորություն եւ արժեք ներկայացնող փաստաթղթեր, ձեռագրեր, տեսահնչյունային նյութեր, գրադարանային հավաքածուներ եւ արխիվներ, այդ թվում՝ Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի հին ձեռագրերի հավաքածուն, աստղագետ Բենիամին Մարգարյանի գալակտիկաների մասին ուսումնասիրությունը (կամ Բյուրականի առաջին ուսումնասիրությունը), կոմպոզիտոր Արամ Խաչատրյանի ձեռագիր նոտաները եւ կինոերաժշտության հավաքածուն եւ Կոմիտաս վարդապետի ստեղծագործությունների հավաքածուն:

https://www.mfa.am/hy/pressreleases/2025/04/11/Mkhitaryan_Gosh/13184?fbclid=IwY2xjawKRYZRIeHRuA2FibQlzMABicmlKETFmenJsVnpUbnI5ZFlzMXBGAR6QAWnfqGf8EJc4YM4DFB-Ck3vxTxo-EvnDF5OfFSiKpIRHh1YM4V7CF03Jw_aem_OdfnI7XlozawRJAicNKSw



✓ Հայերը Թուրքիայում մեծ ծառայություն են մատուցել թուրքերենի զարգացման գործում՝ որպես բառարանագիր: Թուրքերենի առաջին ստուգաբանական բառարաններից մեկի հեղինակը Պետրոս Քերեստեյանն է (1840-1909 թթ.):

✓ Առաջին հայերեն տպագիր Աստվածաշունչը տպագրել է Ռական Երևանցին 1666 թվականին: Աստվածաշունչի հայերեն թարգմանությունը համարվում է լավագույններից մեկն աշխարհում: Այն մի անգամ ապշեցրեց Ֆրանսիայի թագավոր Լյուդովիկոս XIV-ին եւ Հռոմի պապին: Գիրքը տպագրվել է այն ժամանակվա հսկայական՝ 5000 տպաքանակով: Հրատարակությունից առանձնահատուկ էին երկու գրքեր. կազմը ձեռքով էր արված, իսկ շապիկին պատկերված էր Աստվածամայրը՝ Հիսուս Բրիստոսը գրկին: Աստվածաշունչը հայերեն հնչում է «Աստվածաշունչ», որը բառացի նշանակում է «Աստծո ջուշ»: Իսկ հայերենն աշխարհում միակ լեզուն է, որով Աստվածաշունչի վերնագիրը անմիջական եւ բառացի առնչություն ունի Աստծո հետ:



Bedros Offendi, Hrestedjéan, Directeur des traductions et de la correspondance étrangère au Ministère des Finances de l'Empire Ottoman, 1880-1900.

Պերրոս Քերեստեյան

== Հայերը երաժիշտ են ծնվում, պարսիկները՝ բանաստեղծ. Լորիս Ճգնավորյանը՝ Հայաստան վերադարձի, «Ռուստամ և Ջոհրաբ» օպերայի առաջին բեմադրության մասին

1 Գիրիժոր, կոմպոզիտոր Լորիս Ճգնավորյանը ծնվել է Պարսկաստանում, երկար տարիներ ապրել, արարել է Եվրոպայում, ԱՄՆ-ում և երազել է Հայաստանում ապրելու մասին: Առաջին անգամ ոտք է դրել պատմական Հայրենիք 1988-ի ավերիչ երկրաշարժից հետո: Հայ ժողովրդին աջակցելու նպատակով Ճգնավորյանն օգտագործել է իր բոլոր հնարավորություններն ու հասել նպատակին: Նրան հաջողվել է հավատ ներշնչել հասարակությանն ու հանգանակել մեծ գունարներ, որոնք ուղղվել են հայ մշակույթի պահպանմանն ու զարթոնքին: Կոմպոզիտորը պարբերաբար այցելում է Հայաստան, սակայն 2025-ին նրան Երևան է բերել իր «Ռուստամ և Ջոհրաբ» օպերան, որն ստեղծման երկար պատմություն ունի, բայց առաջին անգամ է բեմադրվում:

Օպերայի առաջնախաղերը տեղի կունենան մարտի 31-ին, ապրիլի 1-2-ին Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնում: Ներկայացումները կղեկավարի անձամբ Լորիս Ճգնավորյանը:

Առաջնախաղին ընդառաջ «Արմենպրես»-ի թղթակիցը մատերոյի հետ զրուցելու բացառիկ հնարավորություն է ունեցել և Ճգնավորյանի հետ «Ճամփորդել է ժամանակի միջով»:

- Բարի գալուստ, բարի վերադարձ Հայաստան: Ինչպե՞ս եք, մանադուր:
- Շատ շնորհակալ եմ: Հոգեպես հոյակապ եմ ինձ զգում, ֆիզիկապես այնքան էլ չէ. վիրուսը բոլորին է դիպչում, ինձ էլ դիպավ: Մի քիչ դժվարանում եմ խոսել, բայց երջանիկ եմ, որ վերադարձել եմ Հայրենիք շնորհիվ Կարեն Դուրգարյանի: Երբ Հայրենիքից դուրս էի, ինձ որք էի զգում, իսկ հիմա՝ լավ: Ամեն ծառ իր հողն ունի, ամեն ծաղիկ իր հողն ունի, ամեն ինչ պեղք է իր հողի հեղ կապված լինի, իր մշակույթն ու լեզուն ունենա, ինչը շատ կարևոր է:
- Իմ հայրը, մայրը հայ են: Ես փարագիրների ընտանիքից եմ. մայրս Եղեռնից է փրկվել, հայրս՝ արալիյան բռնապետությունից: Մեծացել եմ իսպրառակ տիտուր միջավայրում, փարագիր եմ եղել ու միշտ երազել եմ Հայաստան գալ, բայց չէր արագվում: Եկա երկրաշարժից հետո: Ես ապրում էի Ամերիկայում, շատ լավ գործ ունեի, բայց երկրաշարժը փոխեց կյանքս: Երկրաշարժը եղավ Գյումրիում և իմ կյանքում:
- Ձեզ մոտ ի՞նչ զգացողություններ էին 1988-ի երկրաշարժի այդ ողբերգությունից հետո:
- Ողբերգության մեջ ես մեծացել եմ: Ինձ համար երկրաշարժը ես մեկ ողբերգություն էր: Ապրում էի Ֆրոնդալում, Նյու Յորքում, ղեկավարում էի նվագախմբեր, բայց ամեն բան թողեցի և ցանկացա գալ, միանալ իմ ժողովրդին, ինչը ճակատագրական էր և հեղափոխիչ: Ֆրոնդալում նստած հեռուստացույց էի նայում. Գորբաչովն ու Բուշն ՄՄՆ-ի Ազարության արձանի մոտ էին: Ինչ-որ մեկը մոտեցավ Գորբաչովին և նրա ականջին բան չընկա: Մի պահ մտածեցի՝ չլինի՞ Հայաստանի հեղ կապված որևէ բան է տեղի ունեցել: Մինչև գիշեր ոչինչ չէին հաղորդում կարարվածի մասին: Գիշերը տեղեկացրին: Ամփոփապես գործի անցա ու նախաձեռնեցի հեռագրեր ուղարկել ՄՄՆ նախագահին, փոխնախագահին, կոնգրեսականներին, հայրուրից ավելի դիրիժորների, երաժիշտների, դերասանների՝ խնդրելով օգնել Հայաստանին: Ինձ ասացին, որ այդ հեռագրերն ուղարկելը մեծ գումար կկազմի, պարասխանեցի, որ կվճարեմ: Հեղու հայրենեցին, որ ոչ մի գումար չեն վերցնի, ինչը կլինի իրենց աջակցությունը մեզ: Հաջորդ օրը մեկնեցի Նյու-Յորք և փեղրվարի 18-ին Բարենգի հոլում համերգ կազմակերպեցի: Հրավիրեցինք հանրահայտ երաժիշտների՝ Ռուբրոպոլիի և այլք, Մեդրոպոլիսեն օպերայի արտիստների՝ Պրասիդ Դոմինգո և այլք: Տոմար 1000 դոլար արժեք: Բոլոր ցուցանեք վաճառվեցին ու 5 հարյուր հազար դոլար գումար հավաքվեց, որն ուղարկեցինք Հայաստան: Մյո քայից հեղու ինձ հրավիրեցին Հայաստան, դուք բացվեց, և ես եկա: Սրացվում է՝ երկրաշարժն առիթ դարձավ, որ գամ: Երբ ցանկանում էի կրկին մեկնել ՄՄՆ, մութ օրերը սկսվեցին, բայց մինչ այդ նախաձեռնեցի ուխտագնացություն դեպի Գյումրի: Միշտ եմ ասել, որ հայ ժողովուրդը մշակույթի կարիք ունի և քայլեցի դեպի Գյումրի, որպեսզի գումար հավաքվի, որով հնարավոր կլինի Գյումրիում մշակութային ակադեմիա հիմնել: Բոլորն ասում էին, որ խենթ քայլ է, բայց ես ասացի՝ կզնա, բոլորի դուք կթակեմ, հանգանակություն կհնդրեմ, որովհեղք գիտեմ, որ ազգը կարող է մշակույթով ուրքի կանգնել, այ կերպ հնարավոր չէ վերականգնվել: Դա էր իմ նպատակը: Գումար չէինք հավաքում քուն ասրբելու համար, հավաքում էինք հոգեկան աշխարհը սարբելու համար: Կարծեցի՝ միակ խենթը ես եմ, բայց ժողովուրդը, Հայաստանը խենթացան ինձ հեղ:
- Ճանաչում եմ մարդկանց, որոնք իրենց վերջին գումարը հանձնել են Ձեզ: Ինչո՞վ էր պայմանավորված այդ մեծ վստահությունը Ձեր հանդեպ:
- Ուխտագնացությունն իմ մրահղացումը չէր, դա ասար-

վածային ներշնչում էր, ես պարզապես ֆիզուր էի: Մյո ներշնչումը նաև տրվեց ժողովրդին, և նա միացավ ինձ, և նախարարած գունարների միջոցով կարողացանք վերադարձնել մշակույթը: Մենք բոլորս գործիք ենք Ասրոն ձեռքին՝ նախարարական տարբեր գործերի համար: Նա ինձ էր ընտրել այդ աշխարհնքն անելու համար: Ուրեղ մշակույթն է ապրում, կապի նաև ժողովուրդը, գումարը չէ, քաղաքական հաջողությունները չեն, հարապությունը չէ: Մյո ամեն անցողիկ է: Մշակույթն է պահում ժողովրդին, հարկապես Գյումրիի ժողովրդին, որը բարձր մշակույթի կրող է:- Իսկ հասցրե՞լ եք այս օրերին լինել Գյումրիում:
- Յոթ փարի շարունակ անընդհար գնում էի Գյումրի: Ցեմենտ, շինանյութեր էի փանում, որ շինարարությունը ընթանա: Հավանաբար, աշխարհի ոչ մի քաղաք այդքան հաճախ չեն այցելել, որքան Գյումրի:
- Իսկ ի՞նչ փոխակերպումներ եք նկատում, որ այն ենթարկվել տարիների ընթացքում:
- Գյումրեցիները խելացի, հումորով ժողովուրդ են: Մյո ժողովուրդը, որը հումորը չի կորցնում, չի մեռնում: Գյումրեցիների ամենատեղեղ կողմերից մեկը հումորն է, կողորպին է, բնավորությունն է, նրանք ծիծաղել, կարակել գիտեն անգամ դժբախտ ժամանակներում, ինչը նրանց ապրեցնում է: Եթե բոլորը համախմբվեն, աշխարեն, վարա եմ, որ Գյումրիի կարող է դառնալ աշխարհի ամենակարևոր մշակութային կենտրոններից մեկը: Ուրեղ կամ կա, սեր կա, նվիրում կա, կլինի նաև կյանք:
- Այս անգամ Ձեզ Հայրենիք է վերադարձրել Ձեր «Ռուստամ և Ջոհրաբ» օպերայի առաջնախաղը: Առաջին անգամ ենք այն ամբողջական տարբերակով դիտելու հնարավորություն ունենալու: Ինչո՞ւ բեմադրվեց այսքան տախներ անց:
- Ուզում եմ շնորհակալություն հայրենել մանադրո Դուրգարյանին, որ ինձ հրավիրեց Հայաստան: Նրա մրահղացումն էր օպերայի բեմադրությունը: Ռուստամի և Ջոհրաբի պարմությանը մանկուց եմ սիրահարված: Միշտ եմ ցանկացել օպերա գրել, բայց ուժ չունեի: Մկարեցի Վիեննայի ակադեմիան ու վերադարձա Պարսկաստան և 1961 թ. սկսեցի այդ նախագիծը: Վաթսունհինգ փարի անցավ մինչև օպերան բեմադրվեց: Գաղափարը ծագեց 65 փարի առաջ, բեմադրվում է 65 փարի հեղու: Ութ փարբերակ եմ գրել: Երբ Պարսկաստանում սկսեցի գրել, պահանջ զգացի, որ մի մեծ վարպետի ցույց փամ այն, խոսել, խորհրդակցում հեղու: Մյո ժամանակ մրածեցի գնալ Սիրասարդոգ միջազգային ճանաչում ունեցող մեծ կոմպոզիտոր Կառլ Օրֆի մոտ: Երբ հանդիպեցի նրան, լսեց օպերայի մի քանի հարված ու առաջարկեց մնալ Սիրասարդոգում և ավարտել օպերան: Ուսանող էի, չէի կարող մնալ, իսկ նա ինձ ասաց, որ Սիրասարդոգում մնալու մեկ փարվա ծախար հոգացել եմ: Ասաց՝ գնա, նարի, օպերան գրի: Զարմանալի է, չէ՞: Դժվար օպերա էր: Կոնցերտային փարբերակով մի քանի անգամ կարարել եմ Վիեննայում, Մեգլիայում, Մեքսիկայում, Հայաստանում, բայց այն երբեք չի բեմադրվել: Երջանիկ եմ, որ մարքի 31-ին այն պեղք է կարարվի: Հույս ունեմ, որ մեծ հաջողություն կունենա:
- Մի առիթով նշել եք, որ օպերայի ստեղծումը երկար է տևել, քանի որ շատ եք ցանկացել պահպանել պարսիկ ազգի հոգեբանությունն այդ ստեղծագործությունում, որը համարվում է պարսկական գրականության գոհարներից մեկը: Հաջողվե՞լ է այն:
- Հաջողվել է, բայց վերջին խոսքն ասում է ժողովուրդը: Մինչև օրս ամեն բան լավ է ընթացել, արձագանքները դրական են եղել: Շատ եմ աշխարել, հավաքել եմ ժողովրդական երգեր, միթմեր, երաժշտական ավանդույթներ եմ ուսումնասիրել: Կառլ Օրֆը շատ հավանեց առաջին փարբերակն ու առաջարկեց կարարել Գերմանիայում, բայց ես հրաժարվեցի, որովհեղք պարսկական չէր, ավանդույթ չկար, եվրոպական հնչողությամբ պարսկական պարմություն էր:
- Այդ նպատակով եք ներկայացումը բեմադրելու համար հրավիրել պարսիկ ռեժիսոր Յարթա Յարանին:
- Նա հոյակապ երիտասարդ է, իմ մերթիմ ընկերն է, հրաշալի ռեժիսոր, նկարիչ, բանաստեղծ, հայերին, հայ մշակույթը շատ սիրող անձնավորություն է: Շատ փաղանդավոր է ու հրաշալի է բեմադրում օպերան: Այս օպերան յուրահարուկ է և նորություն է աշխարհի համար բոլոր առումներով:
- Ասացիք, որ երջանիկ եք Ձեզ զգում, երբ գալիս եք Հայաստան: Ծնվել եք Պարսկաստանում:
- Շատ եմ սիրում գնալ Պարսկաստան, որովհեղք հոյակապ մշակույթ ունեն, մանավանդ՝ բանաստեղծությունը՝ Հաֆեզ, Սաադի, Ֆիրդուսի և այլք: Ֆիրդուսին անանան բանաստեղծ է, և նրա «Ռուստամ և Ջոհրաբ»-ը անանան պարմություն է: Պարսիկներն ու հայերը միասին են ապրել ու մինչ օրս ապրում են, բայց պարսիկները բանաստեղծության մեջ են հոյակապ, իսկ հայերը՝ երաժշտության: Ուրեղ պարսիկների մեջ պակասում է երաժշտական հարա-

պությունը, այնպեղ հայերի մեջ ուժեղանում է: Հայերը երաժիշտ են ծնվում, պարսիկները՝ բանաստեղծ: Մենք ունենք հզոր բանաստեղծներ՝ Թումանյան, Շիրազ և այլք, բայց պարսիկների բանաստեղծները միջազգային մեծ համրակ են վայելել: Պարսկական գրականության մեծամեծերից է Ֆիրդուսին իր «Ռուստամ և Ջոհրաբ» գլուխգործոցով:- Որը Դուք երաժշտության վերածեցիք:
- Որը ես վերածեցի օպերայի, և ուրախ եմ, որ առաջին բեմադրությունն է լինելու: Հույս ունեմ, որ մեծ հաջողություն կլինի և այն կկարարենք փարբեր երկրներում:
- Նշում եք՝ երաժշտությունը մարք է և մարք է պահում մարդու հոգին: Դուք ամբողջ կյանքում ապրում եք երաժշտությամբ...
- Երաժշտությունն Ասրոն լեզուն է: Մի պարմություն եմ հորինել. երբ Նոյի երեխաները փարբեր երկրներում ապրեցին, որոշեցին բերդ սարբել ու հասնել Ասրոն: Ասրված հարցրեց, թե ինչ են անում, պարասխանեցին, որ ցանկանում են հասնել նրան: Ասրված ասաց, որ բոլորը փարբեր լեզուներով կխոսեն, որ չկարողանան նան գործ անել, բայց մեկ լեզվի շնորհիվ կարող են իրար հասկանալ, և այդ լեզուն երաժշտությունն է: Բոլոր ազգերը, կենդանիները, բոլորը երաժշտությամբ միաքան են, անգամ ծաղիկները, տերևները, ծառերն ու քարերը: Աշխարհն սրելովել է երաժշտությամբ:
- Եվրոպայում, ԱՄՆ-ում, այլ երկրներում նվագախմբեր եք ղեկավարել ու շարունակում եք ղեկավարել, բայց երկար տարիներ եղել եք Հայաստանի ֆիլիարմոնիկ նվագախմբի գեղարվեստական ղեկավարն ու գլխավոր դիրիժորը:
- Էի: Հիմա ուրախ եմ, որ այն փարբեր դիրիժորներ են ղեկավարել, որ նվագախումբն ունի իր ղեկավարը, ուրախ եմ, որ շատ նվագախմբեր են սրելովել, ուրախ եմ, որ երաժշտությունն ապրում է: Մեր երկիրը հարուստ չէ, բայց ժողովուրդն է հոգեպես հարուստ և այդ հարապությամբ կարողանում է պահել նվագախումբը, օպերան, քայերը: Զարմանալի երևույթ է, հրաշք է: Մյոքան հարուստ երկրներ կան աշխարհում, որ չունեն այս ամենի մեկ տուկուր: Մենք հեղափոխի ժողովուրդ ենք. չունենք հարապություն, բայց ունենք հարուստ մշակույթ, որի զագաթը երաժշտությունն է՝ Ասրոն լեզուն: Մեր հոգևոր երաժշտությունը հոյակապ է, գեղեցիկ է, ժողովրդական, ազգային երգը, բոլորը լավն են ու գեղեցիկ: Երբ անցկացրի «Մյո անկախություն» համերգը, գրեցի «Իմ հայրենիք» սրելծագործությունը: Ես շատ կապված եմ եղել Հայրենիքիս: Խորհրդային Միության փուլզումից մեկ փարի առաջ հեռուստատեսությունից եկել էին ու ցանկանում էին նկարահանել իմ համերգը, և ես չգիտեմ, թե ինչ ներշնչում եղավ ու լրագրողներին ասացի, որ օպերային շենքի ծախ կողմում Թումանյանի փողոցն է, դիմացը Մարյանի արձանն է, աջ կողմում՝ Մայաթ-Նովան է, իսկ վերնում՝ Մարենատարանը, ի՞նչ է անում մեջտեղում Լենինը, ես չեմ հասկանում: Բոլորն սկսեցին ծիծաղել, իսկ օպերաբոլոր շփոթության մարկավեց ու դաղարեց նկարել: Մյո ժամանակվա համար վրանգավոր բան ասացի: Նշեցի, որ մեր հասցեն պեղք է լինի Մաշտոցի անվան, ոչ թե Լենինի անվան, իսկ Կարմիր բանակի փողոցը պեղք է կոչվի Գրիգոր Լուսավորիչ, քանի որ մենք հավարքի և մշակույթի ժողովուրդ ենք: Զարմանալի կերպով ժողովուրդը միացավ ինձ: Մյո ժամանակվա քաղաքապետ Մրաշեն Գեղանյանը մի քանի ամիս անց ընդունեց նան որոշում, ու փոխվեցին փողոցների անունները: Դա նաև իմ երազանքն էր: Մյո երազանքս էլ կարարվեց մինչև Հայաստանից հեռանալ:
- Կարծում եմ շատերը տեղյակ չեն, թե ինչու հեռացար:
- Տեղյակ չեն և հարկավոր չէ, որ տեղյակ լինեն: Մյո ժամանակվա մարդիկ հասարաբ հիշում են, որ այդ երկու փողոցի անունը ես եմ փոխել, բայց ես կարևոր չեմ, կարևոր են Մաշտոցն ու Գրիգոր Լուսավորիչը, նրանք են, որ մեզ հայ են պահել ու նրանք պեղք է լինեն մեր սրքի մեջ: Դա էր իմ երազանքը, որին հասա:
- Շատ ուրախ եմ դրա համար: Մի առիթով Վազգեն Մարգարյանին հարցնում են, թե ի՞նչ է նրա համար անկախությունը: Եթե թույլ տաք, այդ նույն հարցը ես Ձեզ ուղղեմ, քանի որ կանգնած եք եղել անկախության ձեռքբերման ակունքներում: Ինչպես արդեն ասացիք, կազմակերպել եք «Մյո անկախությանը» համերգը, որը ծառայեց իր նպատակին:
- Անկախությունը մարդու իրավունքն է: Ասրված մարդուն անկախ է սրելովել: Մարդն է սրելովել բռնապետությունը: Մարդն սրելովել է անկախ, ինչպես թռչունն է, ինչպես ծաղիկն է, ամեն ինչ անկախ է այս աշխարհում: Տեանում ես, որ մի հիմար գալիս ու խառնում է այդ սերը, և մի ամբողջ մշակույթ քաղաքականության պարծառով փոխվում է: Անկախությունը քաղցր բան է: Դու կարող ես իրական անկախությունը տեսնել, երբ երեխան ծնվում է: Նա այդ պահից ի վեր

Համաշխարհային պրեմիերա՝ Երևանում. բեմ բարձրացավ Լորիս Զգնավորյանի «Ռուսրան և Զոհրաբ» ինքնապիպ օպերան

1 Դիրիժոր, կոմպոզիտոր
Լորիս Ճգնափորյանին ման-
կուց է ոգեշնչել պարսից մեծ
գրող Ֆիրդուսիի «Ռուստան և
Ջոհրաբ» ստեղծագործությունը։ Ստո-
րել է այն օպերայի վերանշխուր մասին և
գաղափարը կարողացել է իրագործել
1960-ականներին։ Հեղինակը գրել է
օպերայի ութ տարբերակ։ Ասում է՝
ստեղծագործական փուլը երկար է
տևել, քանի որ ցանկացել է, որ այն
լիարժեք ներկայացնի պարսկական
հոգեբանությունն ու մշակույթը։

«Արմենպրես»-ի հաղորդմամբ՝ օպերան կատարվել է աշխարհի տարբեր երկրներում, սակայն չի բեմադրվել: Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի սոփոեն Կարեն Դուրգադյանի նախաձեռնությամբ այն բեմադրվեց և արվեստասերներին ներկայացվեց մարտի 31-ին:

Դուրգաբայանի հրավերով բեմադրության ընթացքին ներկա լինելու համար Հայաստան է ժամանել Լորին Ճգնավորյանը: Նա դաիվիժում նստած համեստաբար հետևում էր առաջնախաղին և միայն թատրոնի տնօրինության խնդրանքով ներկայացման ավարտից հետո բարձրացավ բեմ ու վալեյնյեզ բռնե ծափահարություններն ու «բրավո» վանկարկումները:

Մինչ ներկայացման սկիզբը Հայաստանում Պարսկաստանի արտակարգ և լիազոր Դեսպան Մեհդի Սոքհանին ընդգծեց, որ իր համար մեծ պատիվ է ներկա լինել առաջնախառնին: «Մյսօր Իրանի և Հայաստանի մշակութային հարաբերությունների համար պարմանկան օր է: Ես եկել եմ այսպեղ իմ հայրուկ շնորհակալությունը հայրենեղու մատարրո Լորիս ճգնաժողոպանին, սակայն նա իմ շնորհաժողուկան կամ շնորհակալակին խոսքի կարիքը չունի, քանի որ նեցել է նվաճումներին րարբեր փոլերիլ ու շար ձեռքբերումներ ունի: Մատարրո ճգնաժողոպանն Պարսկաստանի և



Լորիս Ճգնավորյան

Հայաստանի, Պարսկաստանի և աշխարհի միջև մշակութային կանոնը է արեժծել: Նա միայն պարսիկ և հայ ժողովրդին չի պատկանում, պարկանում է ամբողջ աշխարհին, եթե ես քաղաքականության ոլորտում եմ Դեպան, ապա Լորիս Ճգնավորյանը մշակույթի և խաղաղության դեպանն է աշխարհում: Նա մեր պարծանքն է, և ես շարորակ եմ, որ ինձ բախար է վիճակվել ներկա լինել «Ռուսան և Զոհրա» օպերայի առաջնախաղին», – ասաց Սոփանին՝ առողջություն և հաջողություններ մաղթելով Ճգնավորյանին:

Ելույթի վերջում Դեսպանը հայերեն շեշտեց. «Կեցցե՛ Հայաստանը, կեցցե՛ Պարսկաստանը»:

Ներկայացման ռեժիսորը, պարուսույցը, զգեստների և բեմադրող նկարիչն պարսիկ Յաթթա Յարանին է: Նա հոր և որդու՝ Ռոստամի և Ջոհրաբի ողբերգական պատմությունը փոխանցել է բեմադրական միխմալիստական, սակայն ինքնաստիպ, անսովոր լուծումներով՝ պահպանելով պատմության զգայականությունը: Օպերայում Ռոստամի դերը կերտեց Արման Առաքելյանը, Ջոհրաբը՝



Տեսարան «Ռուսաստան և Զոհրաբ» օպերայից

ին մարմնավորեց ՀՀ վաստակավոր արտիստ Պերճ Քա-
րազյանը, Թանհինիի դերում Լուսինե Մակարյանն էր, Ֆիր-
դուսիի կերպարում Ռոման Խնկոյանն էր, Հումանիի դեր-
երգով հանդես եկավ Ռոդանդ Մոֆոյանը, Հովհաննես Ներ-
սիսյանը Աֆրասիաբի դերում էր, Գոշ Սարգսյանը՝ Սաման-
գանի արքայի, Ներկայացումը ղեկավարեց դիրիժոր, ՀՀ
վաստակավոր արտիստ Կարեն Դուրգարյանը:

ԱՆԺԵԼԱ ՀԱՄԲԱՐՉՈՒՄՅԱՆ
Published by Armenpress, original at
<https://armenpress.am/hy/article/1215962>

**Խնդրագրության կողմից ներկայացվում է լրացումներով
և կրճատումներով**

**Հայերը երաժիշտը են ծնվում, պարսիկները՝ բանասարեղծ.
Լորիս Ճգնավորյանը՝ Հայաստանի վերադարձի, «Ռուստամ և Ջոհրար»
օպերայի առաջին բեմադրության մասին**

4 ցանկանում է անկախանայ, բայց մենք կապում ենք նրա ձեռքերը, բայց միևնույն է նա անկախանում է: Միդպես էլ ազգն է. մենք կապում ենք նրա թևերը, բայց նա անկախ պելք է լինի ապրելու համար, ազգ մնալու համար, պարզություն ունենալու ու արեղծելու համար, եթե անկախ չլինես, չես կարող ազար խոսել: Աշխարհի առաջադիմությունն ազար խոսելու մեջ է: Եթե մարդը չի կարողանում ազար գրել, խոսել, անպելք է դառնում, նա մեռած մարդ է: Շար մուր էի Վազգեն Սարգսյանի հետ: Նա ինձ շար է օգնել պահպանել նվազախոսը: Գնում էր նրա մուր ու խնորում, ու այս կամ այն երաժշտին բնական չորանի, քանի ու նվազախոսում կարող երդծիր:

ներ էին նվագում: Ստում էր. «Լալ, Լորիս, հերիք է: Բանակ ինչպե՞ս պետք է սրելո՞ծն, անընդհատ գալիս ու երաժիշտ-ներին քանոնու ես բանակից»: Նա սիրով ազապում էր երա-ժիշտներին, նրա շնորհիվ կարողացաւ պահել ու պահպա-նել նվագախումբը: Վազգենը հոյակապ անձնասիրոյութուն

– Կարծես թե Ձեր բոլոր երազանքներն իրականանում են: Ինչի՞ մասին եք երազում այսօր:

– Մալրել և տեսնել միացյալ Հայաստանը, բարձրանալ Մասիս սարը: Պետք է ապրեմ և տեսնեմ: Եվ կտեսնեմ:

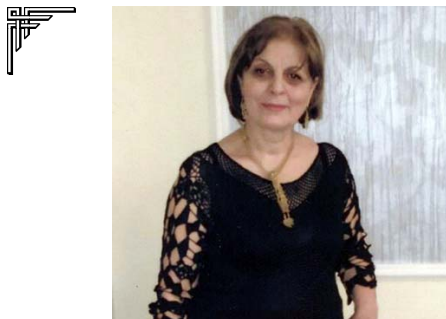
- Շնորհակալ եմ, պարոն ճգնավորյան: Ինձ համար մեծ պատիվ էր Ձեզ հետ հանդիպելը, գրուգելը: Հույս ունեմ՝

Ձեր բոլոր երազանքներն ու ցանկությունները կիրականա-
նան: Շնորհակալ եմ, որ կար:

ԱՌՃԵԼԱ ՀԱՄԱՐԱՉՈՒԻՅԱՆ
https://armenpress.am/hy/article/12f5837?fbclid=IwY2xjawlr2dIeHRuA2FlbQlxMAABHq5fuov4GR5p6ttW3aQL5nkhaCLqeOTlPAdC2nr3rkIR-OWIeuxR746dVEdh_aemOskPoU92Fnq4grlFpsgrPQ

**Խմբագրության կողմից ներկայացվում է լրացումներով
և կրճատումներով**

ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐԻ ՀՈՐԲԻՆ



Այվարդ Բաղդասարյան

ԿԻՆ

Կին՝ էակ հմայքի
Բացվող ծաղկի գմայքի,
Նա ցողիկն է ծաղկի թերթի
Շողով շողշողուն շղարշի:
Նա ցուանքն է ցողիկի,
Նրբաշյո գեղանքի,
Այգաբազի դուրսանքի

Գեղեցկության վեհանքի
Աղանաղաշող հնայքի
Նա մուսան է գրողների:
Եվ ասմունքն է տաղանդների
Եվ նկարի և քանդակի,
Պարծանքն է արվեստի,
Մինվորն է տնչանքի
Գեհության թուլանքի:
Նա և մայր է,
Եվ գերող է,
Եվ գորեղ է,
Հուսերեսի ջքնաղ տերն է,
Հնայության վեհ տիպարն է,
Աստծո տված մեծ պարգևն է:

ԳԱՐՆԱՆ ԶԱՐԹՈՆՔ

Գարունը զարթոնք է բերում
Կանաչ սաղարթն է դանդաղ բարձրանում
Ձնծաղիկն է քնից արթնանում
Ծառերն են բողբոջապատվում:
Կանաչագարդ շղարշով պատվում

Հոնեին դեղնագույն է դառնում
Դեղձենին վարդագույն փարվում
Բալենին մեղմիկ օրորվում:
Նորահարսի պես ծերմակ փայլում
Սպիտակ երանգին գրկախածնվում
Ցասամաններն են բուրմունքով բուրբում
Ամիտիարյան գույնով հնայում:
Կակաչներն են դաշտերում օրորվում
Կարմրաերանգով կանաչին խառնվում
Վարդատեսիլ այգու հովտում
Ջովաշունչ հովն է փչում:
Կաքավներն են գեղգեղում մեղմիկ
հնչյուններով գերում,
Արտույտն էլ ծվվում իր ձագին է կանչում,
Կռունկների երանք բնաշխարհս է նախշում,
Ահել ու ջահել ժպտադեմ քայլում,
Գարնան գարթոնքին
Սերն է արթնանում:

ԱՆՎԱՐԴ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ (ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ)
Մանկավարժ

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԵՆՈՐՀԱՀԱՆԴԵՍ ԼԱՐՔՈՒՄ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

Լարք երաժշտական ընկերակցության ընձեռնած միջոցառումների ընթացքում եղել են շնորհահանդեսներ, սակայն այս անգամ՝ խորհրդակցություն էր։ Այն նույնպես էր Կոմիտասի ամբողջական գործերի Ա. հատորի վերահրատարակմանը, նոր խմբագրությանը և լրացումներով։ Հանդիսությունը տեղի ունեցավ Շարաք, 1 Մարտին, երեկոյան ժամը 5-ին, «Լարք» համալիրի «Թրպանդեան» սրահում։

ՀՀ ԳԱԱ Արուեստի ինստիտուտի գիտաշխատող Լիլիթ Երնջակեանը խօսեց «Կոմիտասի երկերի ժողովածուի Բ. հրատարակությունը և դրա միջազգային նշանակությունը» թեմայով։ Ազգագրագետ-երաժշտագետ Դաիթ Դերոյանը՝ «Արայեանը և Կոմիտասի ստեղծագործությունների վերահրատարակումը» վերնագրով ելույթի ընթացքում, պատմեց հատորների վերանշակումը տարբերակների մասին։



Երեկոյի ընթացքը վարում էր Լարքի համադիսավարտի Թագուհի Արզումանեանը։ Ունենալով հանդիսություններ, որտեղ Թագուհու բեմավարությունը մուտք է դնում բուն ձեռնարկը։ Սակայն կան այնպիսիներ, երբ Թագուհին ուղղակի շողկապում է տարբեր իրավիճակները, բանաստեղծական տողերով միացնում է մեկ դրուագը մյուսին, ինչպես կապում առանձին բաժինները, և ըստպես մեկ է կատարելով մի ամբողջություն, որ տալիս է օրում խորհուրդ։ Այս երեկոյն պատկանում էր դրանց շարքին։

Նախքան երեկոյի սկսուելը կոմպոզիտոր Արտաշես Քարապետյանը դաշնամուրի վրայ ներկայացնում էր Կոմիտասի երգերի սեկսիական մշակումները։ Այս Թագուհի Արզումանեանը պատմում էր Լարքի հիմնադրման, նրա շնորհիվ առաքելության, հիմնադրի տնօրեն Վաչե Պարսամյանի և այն աշխատանքների մասին, որ հաստատությունը կատարում է երկար տարիների ընթացքում։ Այս տարադարձ ընթացքով դասախոսություններից մեկում Լարքին տրուեց «Հայկական կոլեկցիա» անունով, իսկ այդ օրում յայտնությունն էր՝ «Լարք երաժշտական կազմ» անունը, որ ամբողջում էր հենց շարաք օրը, «Հայ երաժշտության պատմության» դասի ընթացքում։ Յամենայնդեպ, անուանումները կարող են լինել փոփոխական. արդեն գործը վեր է առնում բանից։

Այս հատորները նախապես պետք է հրատարակվեին «Դրագրակ» հրատարակչության կողմից, և արդեն կատարել էինք Ա. Բ. Գ. հատորների համակարգչային շարունակը՝ դասական ուղղագրությամբ, արեւելահայերեն։ «Դրագրակ» հրատարակչատունը այս սկզբունքով է կատարում արեւելահայերեն տպագրությունները։ Հայաստանում այդ ուղղագրությունը ընդունելի չհամարեց։ Սակայն Վաչե Պարսամյանի համար, անկախ որեւէ ձեռք, կարելու էր հատորների վերահրատարակումը, ուրեմն, համաձայնեց Հայաստանի Հանրապետության ներկայիս ուղղագրությանը՝ ստանձնելով անհրաժեշտ նիւթական օժանդակությունը։ Երեւանում վերջապես լույս տեսավ Կոմիտասի Ժառանգությանը նորովի խմբագրումը և լրացումը Ա. հատորը։

Լ. Երնջակեանն ասում է. «Ակադեմիայի և Վաչեի համագործակցությամբ լույս տեսած այս նոր հրատարակությունը ծրագրել ենք ներկայացնել միջազգային կոնֆերանսների։ Աշխատանքն ունի ռազմավարական նշանակություն։ Երբ Անատոլիայում Կոմիտասը հաւաքում էր մեր երգերը, թուրք քաղաքական գործիչներն ասում էին, թե՛ նա գողանում է թուրքական երաժշտությունը։ Մեր օրերին աշխուժացել են այս պատմությունները Կոմիտասի մասին, կամ օրինակ՝ ասում է, թե՛ Արամ Խաչատրեանի երաժշտությունը ատրայեյանական է։ Տասնամեակներ շարունակ լռել ենք խորհրդային շրջանում, չէինք ուզում խօսել։ Չէ՞ որ Կոմիտասի հարազատները թուրքերն էին երգում, և նա իր գրառումները կատարում էր թուրքերեն։ Իսկ թուրքը վարում էր մշակութային քաղաքականություն և Օսմանեան կայսրության բազմալեզու մշակույթը դարձնում էր թուրքական։ Կոմիտասն ինքը եւս խօսել է ազդեցությունների գոյության մասին, այնուամենայնիւ, շարունակում են մեր էրեօ- նկարագրի խեղափոխումները։

Լ. Երնջակեանը նշում է, թե՛ Կոմիտասի գործերի Ա. հրատարակությունն ինքնին արդեն նշանակալից երեսյոք էր, որ գրեթե սպառնում է, հնարաւոր չէ ձեռք բերել, և մեր քաղաք օրերում կարելու է մեկ անգամ եւս հնչեցնել Կոմիտասին։ Նրա ահռելի ժառանգության դաստորոտմը, կարգաւորումը, հատորների մեջ ամփոփելը իրականացրել է մեր երաժշտագիտության սինեթիկ մեկը՝ Ռոպերթ Արայեանը։ Կոմիտաս-Հայ երաժշտություն-Արայեան՝

ԿԱՐԻՆԷ ՏԵՐ ԳԵՈՐԳԻԱՆ

այս եռանկյունով են հրատարակուել 60-ականներից յետոյ Կոմիտասին նուիրում 14 հատորները, Արայեանի մեկնաբանություններով, ծանօթագրություններով։ Այս վերահրատարակման համար ակադեմիան արդեն պատուէրներ է ստացել տարբեր արտասահմանեան երկրներից։ Կոմիտասագիտության կարեւորումը շատ անհրաժեշտ է ներկայ ժամանակներում։



Շնորհահանդեսի գինեծնը

Երեկոյն շարունակում էր Դաիթ Դերոյանը, ով եղել է Ռ. Արայեանի սանը Երեւանի Կոմիտասի անուան պետական կոնսերվատորիայում։ Նա պատմում էր, թե՛ կոնսերվատորիայի Տեսութեան ամբիոնի վարիչ Ռ. Արայեանը ամբողջ ժամանակ զբաղւում է եղել Կոմիտասի երկերով, ասանց մտածելու որեւէ գիտական աստիճանի մասին, մինչդեռ այդ հրատարակած հատորների շնորհիւ իր ունեցած գիտությունների քեկնածուի աստիճանը կարող էր հասնել ակադեմիկոսի պատուաւոր կոչման։ Ըստ մեզ՝ Կոմիտասը եւս չունէր իր կատարած աշխատանքին համապատասխան գիտական աստիճան. միայն Կոմիտաս անունն իր մէջ ընդգրկում էր ցանկացած կոչում։

Շարունակում էր Դերոյանը. Իր կեանքի 50 տարիները երաժշտագետ Արայեանը նուիրել է Կոմիտասի ժառանգության դասաւորմանը։ Փորձել է գնալ Մոսկովի Հայկական պատրիարքարան, սակայն քաղաքական դրությունների պատճառով այն չի յաջողուել։ Մեկնել էր Փարիզ, Մարգարիտ Բարայեանի մօտ, բայց թիչ բան էր յաջողուել ստանալ։ Փաստօրէն կար միայն այն, ինչ Կոմիտասեան յանձնաժողովի միջոցով Փարիզից բերում էր Երեւան։ Կան Կոմիտասի բոլոր խմբերգերն ու մեներգերը։ 4000 ազգագրական երգերից մեզ են հասել ընդամենը 1800-ը։



Լիլիթ Երնջակեան և Դաիթ Դերոյեան

թանաքով դարձնել շուկել է խմբագրել։ Արայեանը լուծեց այս խնդիրը. հիմնական բաժնում տեղադրեց՝ ըստ իրեն, ամենակատարեալ օրինակը, իսկ յաւելեալ բաժնում դրանցին միւս տարբերակները։

Այս կատարելագործումը Ա. հատորի հրատարակման գինեծնն էր, որ կայացել Լարքում։ Ներկայ էին նաեւ Ռ. Արայեանի հարազատները։

Հանդիսությունը եզրափակուեց երաժշտութեամբ, որի համար բեմ հրաւիրեց հայրենի արուեստագիտուհի Սվետլանա Նալասարյանը։ Ներկաները հաճոյքն ունեցան վայելելու Կոմիտասեան դիւքիչ պարեղանակները՝ դաշնակահարուհու ինքնատիպ և հազուագիւտ կատարման շնորհիւ։

Դէ ինչ, սկիզբը դրուած է, սպասում ենք յաջորդ հատորների լույս աշխարհ գալուն։

Լուսանկարները՝ Պերճ Շամճեանի

== Непростая “Простая мелодия” Михаила Кокжаева (интервью С. Азнаурян с М. Кокжаевым) ==

1 Михаил Артемович, Вы неоднократно отмечали мысль, высказанную М.Г.Арановским в личной переписке с вами, что “с точки зрения слушателя, а или может быть и сали автор композиции, непрозвучавшее произведение находится в его (слушателя) будущем, во время прослушивания – в настоящем, а отзвучав, отправляется в прошлое, то есть в этом случае вектор направлен из будущего в прошлое”. Обратимся к Вашим наиболее значимым прозвучавшим концертным премьерам за последние три года. Я знаю, что одна из них состоялась во Франции в старинном городе Антони, являющемся территориальным продолжением Версаля, центра французской монархии, который славится тем, что многие его обитатели были (и есть) известнейшими историческими личностями.

3 апреля 2022 года в предместье Парижа в концертном зале Антони состоялась премьера моего Концерта для скрипки и оркестра флейт. Концерт сочинен по заказу швейцарского скрипача Бориса Лившица, которому и посвящен. Борис Лившиц, к сожалению, из-за неожиданной болезни поручил исполнение известному немецкому скрипачу Вернеру Хайнцу. Дирижировал художественный руководитель оркестра Оливье Гуйон. Концерт прошел успешно, зал был полностью заполнен. После концерта французская пресса не смогла пройти мимо факта и особо отметила, что “автору было уже 75 лет, когда он написал это оригинальное и остроумное сочинение”...

Думается, что это высказывание смело можно отнести и к некоторым другим вашим последующим опусам. Весной 2024 года состоялись сразу две премьеры – Сюиты для камерного оркестра “Времена года” в Москве и Четвертого литургического квартета в Ереване.

29 марта 2024 года в Большом зале московского Дома композиторов состоялся юбилейный концерт (30 лет) московского Государственного камерного оркестра “Времена года”. В концертной программе прозвучала моя сюита “Времена года”, которая была посвящена оркестру и его Maestro Владиславу Булаху. Блистательное исполнение откликнулось овациями публики.

11 мая 2024 года в зале “Арно Бабаджанян” состоялась премьера Четвертого литургического Квартета памяти героев сорокачетырехдневной войны. Прекрасное исполнение, отмеченное публикой продолжительными аплодисментами, осуществили музыканты – струнного квартета “Ереван” в составе: Нарек Саакян (скрипка), Геворг Гаспарян (скрипка), Айк Тер-Ованисян (альт), Микаэль Навасардян (виолончель).

8 июня 2024 года в концертном зале центра современного искусства «Галерия» прошел Ваш авторский концерт, в программе которого прозвучал целый ряд камерных произведений. Расскажите, пожалуйста, об этом концерте.

Концертный проект был инициирован и осуществлен руководителем кафедры камерного ансамбля Ереванской государственной консерватории им.Комитаса, профессором Ириной Бадалян и педагогом этой кафедры Джульеттой Варданян. В концерте участвовали как его организаторы, так и ряд студентов консерватории. Следует отметить высочайший уровень исполнительского мастерства и преподавателей консерватории, и всех без исключения студентов. В рамках концерта состоялась и мировая премьера: замечательный дуэт “Ars Lunga” – Арам Талалян и Джульетта Варданян исполнили мои «Вариации da Capo» на тему арии Царя Трдата из оперы Генделя «Радомисто» (по мотивам событий истории древней Армении). Прозвучали следующие произведения: “Moonlighting” для фортепианного трио /Ева



Члены жюри Международного конкурса композиторов и.и. С.В. Рахманинова, Москва, 2022.

Маркосян (скр.), Арам Талалян (виол.), Ирина Бадалян (форт.); “Простая мелодия” для скрипки и фортепиано /Ева Маркосян (скр.), Дибя Пишдади (форт.); Духовой квинтет «Пейзаж» по мотивам картин Мартироса Сарьяна /Таяне Енокян (флейта), Ира Иванян (гобой), Виген Дарбинян (кларнет), Вардкес Ованисян (фагот), Марине Давтян (валторна); «Павана» для виолончели и фортепиано /Андраник Агаджанян (виол.), Маргарита Асатрян (форт.); Соната для скрипки и фортепиано /Ева Маркосян (скр.), Тереза Маркосян (форт.); а также «Танго» Артема Кокжаева /Ева Маркосян (скр.), Ирина Бадалян (форт.). В завершение концерта в исполнении Ирины Бадалян и Джульетты Варданян прозвучал «Полифонический вальс» для четырехручного исполнения на рояле. После исполнения «Полифонического вальса», посвященного Дж.Варданян, я пообещал написать музыку, специально посвященную Ирине Бадалян. Обещание выполнено: фортепианная сонатина “Солдат и Дева” ожидает своей премьеры...

Михаил Артемович, в период с 2022 года вы принимали участие в качестве члена жюри нескольких международных конкурсов. При активной творческой и концертной деятельности это не так уж просто. Расскажите об этой сфере Вашей деятельности.

Международный конкурс пианистов, композиторов и дирижеров имени С.В. Рахманинова впервые прошел в Москве с 14 по 27 июня 2022 года. В нем приняли участие музыканты из России, Беларуси, Великобритании, Италии, Франции, Германии, Словении, Китая, Сингапура, Бразилии и США. Конкурсные прослушивания проходили по трем специальностям – «Фортепиано», «Композиция» и «Дирижирование», которые отражают суть гениальной личности Сергея Рахманинова: не имевший себе равных пианист-виртуоз, блестящий дирижер и великий композитор, оставивший после себя огромное культурное наследие. Художественным руководителем конкурса является народный артист России Денис Мацуев. Судейскую коллегию специальности «Композиция» возглавлял народный артист России Александр Чайковский. Прекрасные воспоминания о самом конкурсе, о встречах с интересными людьми, о музыке нового поколения в масштабах мирового музыкального искусства и о прекрасном молодежном оркестре Юрия Башмета безукоризненно сыгравшего 12 сложнейших фортепианных концертов в течение двух конкурсных дней. Безоговорочным победителем стал Янг Юаньфан из Великобритании, сам

сыгравший свой трехчастный фортепианный концерт.

В 2023 году уже в седьмой раз в Москве проходил учрежденный в 2009 году международный конкурс молодых композиторов им.Н.Я.Мяковского. Это имя тесно связано и с армянской композиторской школой. В частности, в его классе учился мой педагог, композитор Григорий Ильич Егизарян.

Седьмой международный конкурс молодых композиторов им.Н.Я.Мяковского проходил в Москве с 3 по 30 апреля 2023 года. В конкурсе могут принимать участие учащиеся и студенты музыкальных учебных заведений, а также профессиональные музыканты в возрасте от 16 до 36 лет. Конкурс проводится каждые два года весной. Требования к произведениям устанавливаются отдельно для каждого конкурса. В 2023 году он проводился в номинации “Сочинение в свободной форме для струнного оркестра” длительностью 7–10 минут (не изданное и публично не исполненное). В состав жюри входили А.Чайковский, К.Бодров, Ю.Воронцов, В.Воронов, А.Кобляков и я. В конкурсе принимали участие 12 композиторов из России, Китая, Украины.

VII Международный конкурс впечатлил меня высоким уровнем участников – молодых композиторов. Все произведения были исполнены камерным оркестром московской Государственной консерватории имени П.И.Чайковского. По окончании конкурса председатель жюри Александр Владимирович Чайковский предоставил мне возможность высказаться о прошедшем конкурсе. В частности, я отметил, что «значимость Конкурса имени Н.Я.Мяковского бесценна – как для молодых композиторов участвовавших в конкурсе, так и для всего лирического музыкального искусства. Для меня же, представителя армянского музыкального искусства, значение личности самого Николая Яковлевича имеет особый смысл: один из основателей современной композиторской школы Армении Арам Хачатурян был учеником Мяковского, благодаря которому состоялась целая плеяда последователей Хачатуряна и, по сути, стала стержнем лагистрального направления в армянском музыкальном искусстве. Поэтому я благодарен организаторам конкурса за приглашение в жюри, что в какой-то степени обозначило причастие армянской музыкальной культуры к творчеству и деятельности Великого Мастера, а значит и ко всей русской музыкальной культуре».



== Выдающийся путь армянского мыслителя от Тебриза до Нью-Йорка: Вартан Грегорян ==

8 апреля – день рождения известного американского писателя и преподавателя Вартана Грегоряна.

Вартан Грегорян родился в 1934 году в иранском городе Тебриз в армянской семье. Учился в армянской и русской школах, а затем продолжил обучение в Бейруте в Армянском колледже, который окончил в 1955 году. После работы репортером в Бейруте Грегорян эмигрировал в США с намерением преподавать армянскую историю, но поступил в Стэнфордский университет, где в 1958 году получил степень бакалавра с отличием. В 1964 году Вартан Грегорян стал доктором философии в области истории и гуманитарных наук.

Грегорян начал преподавательскую карьеру в Калифорнийском университете в Беркли, затем работал в Сан-Фран-

циско и Лос-Анджелесе, а с 1970 года преподавал в Техасском университете. В 1972 году он поступил в университет Пенсильвании, где стал профессором истории и деканом факультета искусств и наук.

Библиотека ЕГК им.Комитаса получила в дар автобиографическую книгу Вартана Грегоряна и передала ее в “Издательство ЕГК”.

С 1981 по 1989 годы Вартан Грегорян был президентом Нью-Йоркской публичной библиотеки (NYPL), где значительно увеличил бюджет библиотеки и обеспечил финансирование в размере от 327 до 400 млн долларов. Он также возглавил восстановление главного отделения библиотеки и улучшение Брайант-парка. В 1999 году зал Главного филиа-

ла NYPL был назван в его честь. Вартан Грегорян активно поддерживал армяно-американскую общину и развитие образования в Армении. В 2009 году он заявил, что Армения должна инвестировать в образование, как это делают скандинавские страны. В 2014 году Грегорян стал членом Совета управляющих школы UWC Dilijan в Армении и пожертвовал 1500 книг. Кроме того, он поддерживал Американский университет Армении, жертвуя сотни книг в 2010 — 2014 годах.

Вартан Грегорян ушел из жизни 15 апреля 2021 года.

ARMENIAN ELECTRONIC ENCYCLOPEDIA

«ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ»

✓ Ապրիլի 10-ին կայացավ Լարային գործիքների ամբիոնի վարիչ՝ պրոֆեսոր Արմեն Հարությունյանի մասնավարժական գործունեության 45-ամյակին նվիրված դա-



Ծովինար Մովսիսյան, Արմեն Հարությունյան

դոցենտ Լ. Եփրենյան) *Do Re Meet* կրթամշակութային ՀԿ (ղեկավար՝ Թ. Օնանյան) հետ համատեղ ծրագրի թոշակակիր երաժիշտները: ԵՊԿ ակադեմիական երգեցողության բաժնի շրջանավարտ, այդ ուղղությամբ արդեն իսկ ակտիվ գործունեություն ծավալող արտիստուհ Լուսյա Կարապետյանը և ԵՊԿ երրորդ կուրսի քանոնահար Ելենա Թորոսյանը (դասախոս՝ պրոֆեսոր Ծ. Հովհաննիսյան) ապահովեցին լուսավոր, կենսահաս-



Լուսյա Կարապետյան, Ելենա Թորոսյան

հիմները, Պոնձյա-փողային կվինտետի մեկնաբանմամբ հնչեց ժ. Բիզեի «Կարմեն-սյուիտը», «*Feeling good*» երգը ներկայացրեց Նարեկ Բաղդյանը (ակադեմիական երգեցողություն, մագիստրոսական, 1-ին կուրս):

- Մասնակիցների խոսքով՝ այս առաջնությունը բուհերի միջև սրելո՞նեց նոր կապեր, փոխեց գիտելիքներ ու առաջխաղացման փորձ, - նշել են ԵՊՀ Ուսանողական խորհրդում:

✓ Ապրիլի 24-ին, «Նարեկացի» արվեստի միությունում տեղի ունեցավ Հայոց ցեղասպանության անմեղ զոհերի հիշատակի 110-րդ տարելիցին նվիրված «Ոգեկոչում արվեստի շնչով» ամենամյա միջոցառումը:

Միջոցառումն աղոթքով սկսեց Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդանիստ Սուրբ Սարգիս եկեղեցու խորհրդակատար Տեր Շահե քահանա Հայրապետյանը: Միջոցառման ընթացքում ելույթ ունեցան «Քնար» հոգևոր և ժողովրդական երգերի խումբը (գեղարվեստական ղեկավար՝ Լուսին Վանես, դաշնակահար՝ Իննա Խաչենկո), մենակատարներ՝ Մեղրի Խիսմի, Քնար Հարությունյան, Գայանե Կարապետյան, Նովա Հարությունյան (Չվի):

Երաժշտական կատարումներով հանդես եկավ միջազգային մրցույթների դափնեկիր «Փարոս» կամերային երգչախումբը (գեղարվեստական ղեկավար և խմբավար՝ Բաֆֆի Միքայելյան):



Արմեն Հարությունյանի դասարանական համերգին

սարանական համերգ: Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայում երկարամյա վաստակի և հորեյանի առթիվ ռեկտորի պաշտոնակատար դոցենտ Ծովինար Մովսիսյանը հորեյարին շնորհեց «ԵՊԿ - 100» հուշամեդալը:

✓ Կատարողական արվեստի պատմության և տեսության ամբիոնին կից Միջառարկայական մասնագի-

ծնողների հետ ինտերակտիվ երկխոսության համար, երբ ունկնդիրը վերածվում է ուրախ միջոցառման ակտիվ մասնակցի:

✓ Ապրիլի 1-14-ը ԵՊՀ Ուսանողական խորհուրդն իր 31-ամյակի առթիվ իրականացրեց «Եկեք մրցենք» միջբուհական առաջնությունը, որի նպատակն է խթանել ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների միջև համագործակցային և ստեղծարար կապերի ամրապնդումը:

ԵՊԿ Ուսանողական խորհրդի կազմակերպմամբ մեր ուսանողները մասնակցեցին Ֆուտբոլ, Թիսային շախմատ, «ԻՆՆ, որտե՞ղ, ե՞րբ», «Գիտելիքների մենամարտ», Գեղանկարչություն և Մյուզիքլ մրցույթներում: «Կոմիսսարականները» «Գիտելիքների մենամարտ» մրցույթում զբաղեցրել են 3-րդ, իսկ Մյուզիքլ մրցույթում՝ 2-րդ փոփոխությունը, տեղեկացնում է ԵՊԿ Ուսանողական խորհրդի նախագահ Նարեկ Խաչատրյանը:

Ապրիլի 14-ին կայացած մրցանակաբաշխությանը և ԵՊՀ Ուսանողական խորհուրդի 31-ամյակին նվիրված տոնական համերգին կոնսերվատորիայի ուսանողները խմբերգային մեկնաբանմամբ կատարեցին Հայաստանի Հանրապետության և Արցախի Հանրապետության



Լիլիթ Եփրենյան, Ծովինար Մովսիսյան, Թագուհի Օնանյան, Կրթական և երաժշտականության ծրագրերի մասնակիցներ

տացման կենտրոնը (ղեկավար՝ դոցենտ Լիլիթ Եփրենյան) ամփոփեց *DoReMeet* կրթամշակութային ՀԿ (ղեկավար՝ Թագուհի Օնանյան) հետ 2023-2025 թթ. համագործակցության արդյունքները:

Ապրիլի 10-ին Կրթական և երաժշտականության ծրագրերի մասնակիցները ռեկտորի պաշտոնակատար դոցենտ Ծ. Մովսիսյանի հետ կիսվեցին մտքերով իրենց համար բոլորովին նոր այս փորձառության վերաբերյալ, որը նպաստում է արտիստի հաղորդակցման հնարավորությունների զարգացմանը, ինչպես նաև կրթաթոշակ ստանալու հնարավորություն է ստեղծում: Թ. Օնանյանն ընդգծեց ուսանողների մասնագիտական բարձր որակները և հանձնեց միջազգային ձևաչափի սերտիֆիկատները: Ծրագիրը շարունակական է:

✓ Ապրիլի 23-ին Երևանի Ռ. Յոյանի անվան արյունաբանական կենտրոնի մասնական բաժնում հերթական անգամ հյուրընկալվեցին ԵՊԿ Միջառարկայական մասնագիտացման կենտրոնի (ղեկավար՝



ԵՊԿ ուսանողներ միջբուհական առաջնությանը



«Քնար» հոգևոր և ժողովրդական երգերի խումբ, գեղարվեստական ղեկավար՝ Լուսին Վանես, դաշնակահար՝ Իննա Խաչենկո

Համերգը եզրափակեց «Նարեկացի» ժողովրդական նվագարանների նվագախումբը (գեղարվեստական ղեկավար՝ ՀՀ վաստակավոր արտիստ, թատահար Արտեմ Խաչատուր), մեներգիչներ՝ Մեղա Թևանյան, Արսինե Տերտերյան, Սմբատ Խաչատրյան, Տիգրան Շահինյան: Միջոցառման ընթացքում ՀՀ վաստակավոր արտիստ, Գ.Մուրդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոնի դերասան Սամվել Բաղդյանն ընթերցեց արևմտահայ բանաստեղծների ստեղծագործությունները:

Միջոցառման ավարտին ներկաներին իր խոսքն ուղղեց «Նարեկացի» միության հիմնադիր Նարեկ Յարությանը՝ ասելով. «Եթե աշխարհի ողջ հայությունը միավորվի և միահամուռ աղոթելով ապաշխարի, ապա Սարված կրնանայի իր օրհնությունն ու ցույց կդառնա ձանապարհը: Ինչպես օրհնակ մեր կատարողների ձայնն է միանում, դառնում աղոթք և բարձրանում դեպի երկինք ու փնեղելը»:

2003 թվականից ի վեր՝ ամեն տարի ապրիլի 24-ին «Նարեկացի» արվեստի միությունն իր արվեստագետ բարեկամների հետ է անցկացնում հիշատակի և ոգեկոչման համահայկական այդ օրը՝ կոչ անելով աշխարհին Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակը հարգելու և դրա ճանաչման միջոցով այլևս թույլ չտալու նոր ցեղասպանությունների կրկնումը:

ՇՆՈՐՀԱՎՈՐՈՒՄ ՆԵՐ

Մասնագիտական դաշնամուրի ամբիոնի պրոֆեսոր, ՀՀ վաստակավոր արտիստ Մարինա Աբրահամյանի դասարանի 4-րդ կուրսի ուսանող **Անի Խաչատրյանը** 2024 թվականին հոկտեմբերին արժանացել է «*American Classical Music Awards*»-ի Արծաթե մրցանակին:

Նա կատարել է Լյուդվիգ վան Բեթհովենի դաշնամուրի 30-րդ Սոնատը, Մի-մաժոր, օր. 109:

Նյութը պատրաստեց՝ ԱՐՄԻՆԵ ԱՌՈՅԱՆԸ

<https://www.facebook.com/YerevanStateConsevatory>
<https://www.facebook.com/Naregatsi>

ԵՐԱԺԵՏԱԿԱՆ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԸ ԵՊԿ ԳՅՈՒՄՐԻԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂՈՒՄ

✓ Մարտի 19-ին, Գյումրիի տեխնոլոգիական կենտրոնի դահլիճում հանդես եկավ ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախումբը, գեղարվեստական ղեկավար՝ Արամ Բաղայան: Հնչեց Ա. Վիվալդիի «Տարվա եղանակներ» կոնցերտների շարքը՝ ջութակի և նվագախմբի համար: Մենակատարն էր երիտասարդ, բայց



ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախումբը, գեղարվեստական ղեկավար՝ Արամ Բաղայան

արդեն ճանաչված ջութակահար Դիանա Աղամյանը: Նա ծնվել է Երևանում: Երաժշտական կրթությունը ստացել է Երևանի Չայկովսկու անվան միջնակարգ մասնագիտական երաժշտական դպրոցում՝ անվանի մանկավարժ Պետրոս Հայկազյանի, ապա՝ Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայում՝ պրոֆեսոր Էդուարդ Թադևոսյանի դասարաններում: 2014 թվականին Պինկաս Ցուկերմանի հրավերով մասնակցել է Օտտավայի Ազգային արվեստի կենտրոնի ամառային դասընթացներին, իսկ 2015 թվականին՝ «Երևանյան հեռանկարներ» միջազգային փառատոնի շրջանակում, Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին, Պինկաս Ցուկերմանի և Royal Philharmonic Orchestra-ի հետ Բախի երկու ջութակի համար գրված Կրկնակի կոնցերտի կատարմամբ հանդես է եկել Լոնդոնում: 2016-2017 թթ. Դիանան պարբերաբար մասնակցել է Լեոնիդյան Կավակոսի, պրոֆեսոր Անա Չունաչենկոյի վարպետության դասընթացներին: Սովորել է Մյունխենի կոնսերվատորիայում՝ Անա Չունաչենկոյի դասարանում:

Դիանա Աղամյանը մի շարք հեղինակավոր մրցույթների դափնեկիր է. 2015 թ.՝ Նովոսիբիրսկում կայացած Չայկովսկու անվան 9-րդ միջազգային պատանեկան մրցույթի 2-րդ մրցանակ, 2018 թ.՝ Յեհուդի Մենուխինի անվան պատանի ջութակահարների մրցույթի 1-ին մրցանակ, 2018 թ.՝ ՀՀ Նախագահի երիտասարդական մրցանակ, 2020 թ.՝ Արամ Խաչատրյանի անվան 16-րդ միջազգային մրցույթի 1-ին մրցանակ, և այլն:

Այս համերգը ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախմբի հետ տաղանդալու ջութակահարի առաջին համագործակցությունն էր, որը կատարողական բացառիկ վարպետության և հանրահայտ այս ստեղծագործության շատ թարմ մեկնաբանության շնորհիվ բուռն արձագանքի արժանացավ հանդիսատեսի կողմից: Տպավորությունը շատ մեծ էր և հուզառատ:

✓ Մարտի 30-ին, Գյումրիի տեխնոլոգիական կենտրոնի դահլիճում հանդես եկավ ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախումբը, գեղարվեստական ղեկավար՝ Արամ Բաղայան: Առաջին անգամ Գյումրիում հնչեց Դ. Շոստակովիչի առաջին դաշնամուրի և շեփորի կոնցերտը (op. 35): Մենակատարները համբավավոր երաժիշտներ էին: Դաշնակահարը միջազգային մրցույթների դափնեկիր Լուսինե Խաչատրյանն էր: Նա ծնվել է Երևանում: 1993-ից բնակվում է Գերմանիայում: 2001-2008 թթ. սովորել է Կարլսրուհեի երաժշտական ակադեմիայում, երկու մասնագիտությամբ՝ դաշնամուր՝ Ս. Շչայ-դելի դասարանում և կամերային երաժշտություն՝ Ս. Տաուբերմանայի դասարանում: Համերգներով հանդես է եկել մի շարք երկրներում՝ ԱՄՆ, Իտալիա, Ռուսաստան, Գերմանիա, Իսպանիա, Նիդերլանդներ, Կանադա, Հունգարիա, Շվեյցարիա, Ֆինլանդիա, Ֆրանսիա և այլուր: Մասնակցել է բազմաթիվ մրցույթների և փառատոնների: Արժանացել է մի շարք մրցանակների՝ Ուիստրեմանում և Հավրում անցկացվող դաշնամուրի 2-րդ եվրոպական մրցույթի 2-րդ մրցանակ (2009 թ., Ֆրանսիա), Բադենի նշակության հիմնադրամների հովանավորական մրցա-

նակ և «Գերմանական երաժշտական հիմնադրամ» հատուկ մրցանակ (Գերմանիա) և այլն: 2002 թ. եղբոր՝ աշխարհահռչակ ջութակահար Մերգել Խաչատրյանի հետ դուետով ձայնագրել է իր առաջին ձայնասկավառակը, «EMI Classics» ստուդիայում: Թողարկել են նաև դաշնամուրի և ջութակի համար գրված Ս. Ֆրանկի և Դ. Շոստակովիչի (2007 թ.), Ջ. Բրամսի (2013 թ.) սոնատներով և հայ կոմպոզիտորների երկերից կատարումներով՝ «Իմ Հայաստան» (2015 թ.) ձայնասկավառակները:

Շեփորահարը՝ Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախմբի հմուտ երաժիշտ Տիգրան Ավագյանն էր: Ստեղծագործությունը հնչեց մեծ ոգեշնչումով և շոտակովիչյան դրամատուրգիայի գերազանց զգացողությամբ: Համերգի երկրորդ բաժնում հնչեց Ա. Դվորժակի Սերենադը՝ լարայինների համար: Այս համերգը հատկանշական էր նաև նվագախմբի համար՝ շատ շուտով Գերմանիայում սպասվող համերգաշարերից առաջ:

✓ Ապրիլի 20-ին, Գերմանիայի Դաշնության Կարլսրուհե քաղաքի Ավետարանական եկեղեցում հանդես եկավ ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախումբը: գեղարվեստական ղեկավար՝ Արամ Բաղայան, դիրիժոր՝ Ֆելիքս Թրայեր:



Գերմանիայի Դաշնության Կարլսրուհե քաղաքի Ավետարանական եկեղեցում հանդես եկավ ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախումբը

✓ Ապրիլի 24-ին, Շոտուգարտի Բաղ Բանշտատի Լյուբեր-Եկեղեցում կայացավ Հայոց Ցեղասպանության 110-րդ տարելիցին նվիրված Հիշատակի արարողություն, որին մասնակցեց Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախումբը, գեղարվեստական ղեկավար՝



ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախումբը Շոտուգարտի Բաղ Բանշտատի Լյուբեր-Եկեղեցում

Արամ Բաղայան: Հնչեցին Կոմիտասի, Դ. Սարյանի, Է. Բաղդասարյանի ստեղծագործությունները: Համերգի կայացմանը գործուն աջակցություն է ցուցաբերել Բադեն-Վյուրտեմբերգի հայկական ծխերի ծխական քահանա, մեծարգո Տիրատուր Սարգսյանը:

✓ Ապրիլի 25-ին, ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղում կայացավ հանդիպում հայ անվանի կոմպոզիտոր, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ Մարտուն Իսրայելյանի հետ: Այս յուրահատուկ հեղինակային համերգ-գրույցը հատկապես նպատակաուղղված էր ուսանողներին, որոնք



Մարտուն Իսրայելյան

բացահայտեցին ժամանակակից կոմպոզիտորի ստեղծագործական սկզբունքների, անհատական ոճի կարևոր բնորոշիչները, ծանոթացան նրա անցած ուղու գողտրիկ դրվագներին և գրուցեցին նոր ծրագրերի մասին: Հնչեցին կոմպոզիտորի մի շարք ստեղծագործությունների ձայնագրություններ՝ հեղինակային արժեքավոր մեկնաբանություններով: Ինքնատիպ համատեքստում կոմպոզիտորի



Մարտուն Իսրայելյանի հետ հանդիպմանը ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղում

ստեղծագործությունը ներկայացրեց նաև երաժշտագետ, կոմիտասագետ, կոմպոզիտոր Արթուր Շահնազարյանը: Այս հանդիպումը կայացավ Նարեկացի արվեստի միության տնօրինության աջակցությամբ:

✓ Ապրիլի 26-ին, Վիեննայի Բաղաբային Բարեփոխական եկեղեցում (Reformierte Stadtkirche Wien) կայացավ համերգ՝ նվիրված Հայոց Մեծ եղեռնի 110-ամյա տարելիցին: Հանդես եկավ Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրիի մասնաճյուղի կամերային նվագախումբը, գեղարվեստական ղեկավար՝ Արամ Բաղայան: Ծրագրում ընդգրկված էին Յ.Ս. Բախի, Բ. Բրիտտենի, Կոմիտասի, Մ. Եկմայանի, Բ. Կանաչյանի, Դ. Սարյանի, Ա. Բաբաջանյանի, Է. Միրզոյանի, Է. Բաղդասարյանի ստեղծագործությունները, մենակատարներ՝ ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի դասախոս Մերուժան Գևորգյան, Ավստրիայից՝ Գայանե Միրզոյանը, Կարինե Միքայելյանը, Արևիկ Իվանյանը: Համերգի կայացման իրենց նպատակն էին բերել Վիեննայում ՀՀ դեսպանությունը, հասարակական և կրոնական կազմակերպություններ: Կազմակերպչական բացառիկ մասնակցության համար բուռն հայտնում է իր խորին երախտագիտություն լավ բարեկամ Գայանե Միրզոյանին: Գյումրեցի երաժիշտների ոգեշունչ կատարումները մեծ արձագանք են ստացել ունկնդիրների մեջ՝ Հայոց մեծագույն ողբերգության ոգեշնչմանը համադրելով նաև հուզառատ ու վառ ազգային զգացումներ:

ՇՆՈՐՀԱՎՈՐՈՒՄ ԵՆՐ

ԵՊԿ Գյումրիի մասնաճյուղի էստրադային-ջազային բաժնի ուսանողուհի Վազգանուշ Սարգսյանին (դոցենտ Լուսինե Կոչյան) Art Music միջազգային մրցույթ-փառատոնում առաջին մրցանակի արժանանալու առթիվ:

ԵՊԿ հայ ավանդական երաժշտության կատարողական արվեստի բաժնի վարիչ, դոցենտ Կարապետ Շաբոյանին՝ Իտալիայում կայացած միջազգային մրցույթում Առաջին մրցանակի արժանանալու համար:

ԵՊԿ ակադեմիական վոկալ բաժնի դասախոս Նազան Դազարյանին՝ Դանիայում կայացած միջազգային մրցույթում Առաջին մրցանակի արժանանալու առթիվ:

<https://www.facebook.com/gyumriconservatory>
Պարապրեկ՝ ԱՐՄԻՆԵ ԱԹՈՅԱՆԸ

ԼՐԱՏՎՈՐԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱՎԱՆՈՐԱՆ ԵՐԱՊԵՆԻ ԿՈՄԻՏԵՍԻ ԱՆՎԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆՍԵՐՎԱՏՈՐԻԱ ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՋ ԱՌԵՎՍՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ
Վկայական N ՈՅՈՏ95905 արված 7.04.2003թ.
ՀԻՄՆԱԳԻԲՐՆԵՐ՝ Կոմիտասի անվ. ԵՊԿ ՊՈԱԿ
© ՄԵՐԳԵՑ ՍԱՐԳՍՅԱՆ, © ԳՈՒՂԱՐ ՇԱԳՈՅԱՆ
Գլխավոր խմբագիր՝ ԱՐՄԻՆԵ ԱԹՈՅԱՆ
Թողարկման պատասխանատու՝ ԳՈՒՂԱՐ ՇԱԳՈՅԱՆ
Խմբագիրներ՝ ԳՈՒՂԱՐ ՇԱԳՈՅԱՆ (հայ. լեզու)
ՍՈՑԻԱԼ ԱՅԼԱՆՈՒԹՅՈՒՆ (ռուս. լեզու)
Գեղարվեստական խմբագիր՝
ԳՈՒՂԱՐ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Արտատպումը միայն «Երաժիշտ» ամսաթերթի գրավոր արտոնությամբ: Խմբագրությունը միշտ չէ, որ համամիտ է հեղինակների կարծիքներին կամ տեսակետներին: Նյութերը չեն գրախոսվում և չեն վերադարձվում:
Ծավալը 10 էջ: Ստորագրված է 30.04. 2025:
Գինը 200 դրամ: Տպաքանակը՝ 101:

Գովազդի տեղադրման համար դիմել խմբագրություն նշված հասցեով.

0001, ք. Երևան, Մարկ Գրիգորյան 2
+374 10 52 39 93-118
+ 374 55 00 21 62
<http://www.conservatory.am>, <http://yksclibrary.am/>
E-mail: yerazhisht@gmail.com
<https://www.facebook.com/Yerazhisht-newspaper>
Yerevan State Conservatory-996490150508214/

